ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lietas Nr.A420130719
Lietas arhīva Nr. AA43-0004-22/14
ECLI:LV:ADAT:2022:0630.A420130719.10.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2022.gada 30.jūnijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Linda Vīnkalna,
tiesneses Sandra Gintere un Laura Konošonoka

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „SĀTIŅI-S" pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru SIA „SĀTIŅI-S" tiktu piešķirta kompensācija par īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem akvakultūrai, sakarā ar SIA „SĀTIŅI-S" apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 20.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja SIA „SĀTIŅI-S" 2002.gadā iegādājās nekustamos īpašumus /Nosaukums A/ (kadastra numurs /numurs A/) un /Nosaukums B/ (kadastra numurs /numurs B/), kuru teritorija atrodas dabas liegumā /Nosaukums C/ (izveidots saskaņā ar Ministru kabineta 1999.gada 15.jūnija noteikumiem Nr.212 „Noteikumi par dabas liegumiem"). Pieteicējas īpašumos no kopējās platības 687 ha dīķi aizņem 600,7 ha.

2005.gadā teritorija iekļauta Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijā Natura 2000 (turpmāk – Natura 2000).

Pieteicēja 2018.gadā iesniedza Dabas aizsardzības pārvaldē (turpmāk – pārvalde) iesniegumu kompensācijas saņemšanai par akvakultūrai nodarītajiem zaudējumiem īpašumos /Nosaukums A/ un /Nosaukums B/.

Pieteicējai aprēķināti zaudējumi 105 509,10 euro.

Ar pārvaldes Kurzemes reģionālās administrācijas 2018.gada 8.oktobra lēmumu Nr.4.25/5096/2018-N (turpmāk – sākotnējais lēmums) atteikts pieteicējai piešķirt kompensāciju par zaudējumiem, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem akvakultūrai īpašumu /Nosaukums A/ un /Nosaukums B/ zemes vienībās ar kadastra apzīmējumiem /numurs A/, /numurs C/ un /Nosaukums D/, kas atrodas Novadnieku pagastā, Saldus novadā.

Sākotnējais lēmums pamatots ar to, ka pieteicējai noteiktais zaudējumu apmērs pārsniedz Eiropas Komisijas 2014.gada 27.jūnija regulas (ES) Nr.717/2014 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.panta piemērošanu de minimis atbalstam zvejniecības un akvakultūras nozarē (turpmāk – Atbalsta regula) 3.panta 2.punktā noteikto de minimis robežlielumu 30 000 euro. Pieteicēja jau iepriekš bija saņēmusi maksimāli pieļaujamo de minimis atbalsta apmēru (30 000 euro triju fiskālo gadu periodā).

[2] Ar pārvaldes 2018.gada 7.decembra lēmumu Nr.4.20/6374/2018-N (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) sākotnējais lēmums atstāts negrozīts. Pārvalde norādīja, ka tā saskaņā ar normatīvo aktu regulējumu nevar lemt par tādas kompensācijas izmaksu, kas pārsniedz noteikto de minimis atbalsta apmēru.

[3] Pieteikumu tiesai par labvēlīga administratīvā akta izdošanu pieteicēja pamatoja ar apsvērumiem, ka tiesību normas ir netaisnīgas, jo nav atsevišķi izdalītas dīķsaimniecības, kas atrodas Natura 2000 teritorijās, un dīķsaimniecības, kas atrodas ārpus šīm teritorijām.

Pieteicējas īpašumā ir 600,7 hektāri zemes zem zivju dīķiem, un saimniecisko darbību tā uzsāka 1994.gadā, kad nebija iespējams paredzēt saimnieciskās darbības ierobežojumus. 1999.gadā 552 hektārus (92 procentus) dīķu platības iekļāva īpaši aizsargājamā dabas teritorijā dabas liegumā /Nosaukums C/, kas vēlāk tika noteikta kā Natura 2000 teritorija. Aktīvas saimnieciskās darbības uzturēšana dīķsaimniecībā ir viens no galvenajiem nosacījumiem ornitoloģisko vērtību saglabāšanai.

Uz dīķsaimniecībām Natura 2000 teritorijā attiecas likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" un Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumi Nr.264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" (turpmāk – noteikumi Nr.264). Minēto noteikumu 16.16.apakšpunkts aizliedz, izņemot konkrētus gadījumus,

dabas liegumā mainīt zemes lietošanas kategoriju. Līdz ar to ir izveidojusies situācija, ka pieteicējai ir jāuztur zivju dīķi, neskatoties uz to, ka nodarītie postījumi Natura 2000 teritorijā netiek taisnīgi un samērīgi kompensēti.

Pārvalde pieteicējai aprēķināja kompensāciju par 2016., 2017. un 2018.gadu kopsummā 242 175,73 euro, bet izmaksātā summa ir tikai 30 000 euro. No aprēķinātajiem zaudējumiem pieteicējai tiek kompensēti tikai 12,4 procenti, kas ir nesamērīgi maz ilgtspējīgas saimnieciskās darbības nodrošināšanai dīķos.

Piemērojot Atbalsta regulas noteikto de minimis ierobežojumu, radusies situācija, ka dīķsaimniecībām, kurām nodarītie postījumi ir nelieli, zaudējumi trīs gadu periodā tiek segti 100 procentu apmērā, bet dīķsaimniecībām, kuras apsaimnieko lielas dīķu platības un kuras atrodas Natura 2000 teritorijā, zaudējumus kompensē nesalīdzināmi mazāk. Šādai attieksmei nav objektīva un saprātīga pamata.

Lai kompensācija būtu saderīga ar iekšējo tirgu, valsts institūcijām pastāvēja iespēja veikt paziņošanas procedūru Eiropas Komisijai.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 20.maija spriedumu pieteikums noraidīts, motivējot šādi.

[4.1] Sugu un biotopu aizsardzības likuma 10.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka zemes īpašniekam vai lietotājam ir tiesības saņemt no valsts budžetā šim mērķim paredzētajiem līdzekļiem kompensāciju, ja viņš ir veicis nepieciešamos aizsardzības pasākumus un, izmantojot savas zināšanas, prasmes un praktiskās iespējas, ir ieviesis saudzīgas ekoloģiskās metodes, lai zaudējumus novērstu vai samazinātu.

Kārtību, kādā zemes īpašniekiem vai lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem akvakultūrai, nosaka Ministru kabineta 2016.gada 7.jūnija noteikumi Nr.353 „Kārtība, kādā zemes īpašniekiem vai lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem, un minimālās aizsardzības pasākumu prasības postījumu novēršanai" (turpmāk – noteikumi Nr.353).

Atbilstoši minēto noteikumu 39.1.apakšpunktam kompensāciju piešķir, ievērojot Eiropas Komisijas 2013.gada 18.decembra (ES) regulas Nr.1408/2013 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.panta piemērošanu de minimis atbalstam lauksaimniecības nozarē 1.panta 1.punktā vai Atbalsta regulas 1.panta 1.punktā minētos nozaru un darbības ierobežojumus.

Noteikumu Nr.353 39.punkts ir saskaņots ar Atbalsta regulu (sk. noteikumu Nr.353 anotāciju www.likumi.lv).

Atbalsta regulas 1.panta 1.punkts noteic, ka regulu piemēro atbalstam, ko piešķir uzņēmumiem zvejniecības un akvakultūras nozarē, izņemot: a) atbalstu, kura summa ir noteikta, pamatojoties uz iepirkto vai tirgū laisto produktu cenu vai daudzumu; b) atbalstu darbībām, kas saistītas ar eksportu uz trešām valstīm vai dalībvalstīm, tas ir, atbalstu, kas tieši saistīts ar eksportētajiem daudzumiem, izplatīšanas tīkla izveidi un darbību vai citiem kārtējiem izdevumiem, kas saistīti ar eksporta darbībām; c) atbalstu, ko piešķir ar nosacījumu, ka importa preču vietā tiek izmantotas vietējās preces; d) atbalstu zvejas kuģu iegādei; e) atbalstu zvejas kuģu galvenā dzinēja vai palīgdzinēja modernizācijai vai nomaiņai; f) atbalstu darbībām, kas palielina kuģa zvejas kapacitāti, vai aprīkojumam, kas palielina kuģa spēju atrast zivis; g) atbalstu jaunu zvejas kuģu būvei vai zvejas kuģu importēšanai; h) atbalstu zvejas darbību pagaidu vai galīgai pārtraukšanai, ja vien Regulā (ES) 508/2014 nav īpaši noteikts citādi; i) atbalstu izpētes zvejai; j) atbalstu uzņēmuma īpašumtiesību nodošanai; k) atbalstu tiešai krājumu atjaunošanai, izņemot gadījumus, kad tas ar Savienības tiesību aktu ir skaidri noteikts kā saglabāšanas pasākums vai tiek veikta krājumu eksperimentāla atjaunošana.

Atbilstoši Atbalsta regulas 3.panta 2. un 3.punktam kopējais de minimis atbalsts, ko viena dalībvalsts piešķīrusi vienam vienotam uzņēmumam zvejniecības un akvakultūras nozarē, jebkurā triju fiskālo gadu periodā nepārsniedz 30 000 euro. Kumulatīvā de minimis atbalsta summa, ko viena dalībvalsts piešķīrusi uzņēmumiem, kuri darbojas zvejniecības un akvakultūras nozarē, jebkurā triju fiskālo gadu periodā nepārsniedz pielikumā noteikto valsts maksimālo apjomu.

[4.2] Lietā nav strīda par pieteicējai aprēķināto zaudējumu apmēru 105 509,10 euro (lietas 20.lapa) un par to, ka tai jau iepriekš – 2017.gadā – izmaksāts atbalsts 30 000 euro apmērā (lietas 26.–28.lapa).

Tādējādi pieteicēja triju fiskālo gadu periodā jau ir saņēmusi Atbalsta regulas 3.panta 2.punktā noteikto atbalstu maksimāli pieļaujamā de minimis apmērā. Līdz ar to 2018.gadā nav pamata izmaksāt pieteicējai kompensāciju, jo tādējādi tiktu pārsniegts Atbaksta regulas 3.panta 2.punktā noteiktais de minimis atbalsta ierobežojums.

Ņemot vērā minēto, tiesa atzina, ka pārvalde tiesību normas ir piemērojusi pareizi.

[4.3] Arī tad, ja noteikumos Nr.353 nebūtu 39.1.apakšpunkta, valstij tik un tā, lemjot par strīdus kompensācijas izmaksu pieteicējai par 2018.gadu, būtu saistoša Atbalsta regula, jo tā ir piemērojama tieši. Proti, arī tad strīdus kompensācija bez saskaņošanas ar Eiropas Komisiju varētu tikt izmaksāta tikai 30 000 euro apmērā vienai vienībai trīs fiskālo gadu periodā.

[5] Apelācijas sūdzībā par Administratīvās rajona tiesas 2019.gada 20.maija spriedumu un apelācijas sūdzības papildinājumos pieteicēja norādīja, ka spriedums nav pareizs šādu iemeslu dēļ.

[5.1] Tiesa nav izvērtējusi, vai īpašuma tiesību ierobežojums ir attaisnojams.

[5.2] Atbalsta regula reglamentē di minimis atbalstu, kas netiek uzskatīts par konkurenci kropļojošu un to drīkst izmaksāt pēc vienkāršotiem noteikumiem (nav jāveic paziņošanas procedūra). Tā kā pieteicējas pamattiesības ierobežo noteikumu Nr.353 39.punkts, ierobežojuma leģitīmais mērķis ir izmaksājamās strīdus kompensācijas saderīgums ar iekšējo tirgu.

Veicot paziņošanas procedūru, leģitīmo mērķi varēja sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses

mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Ievērojot minēto, noteikumu Nr.353 39.punktā ietvertā tiesību norma neatbilst samērīguma principam un ir prettiesiska.

[5.3] Tas, ka Atbalsta regula ir tieši piemērojama, nenozīmē, ka tā jāpiemēro jebkuram atbalstam zvejniecības un akvakultūras nozarē. Kritērijs šīs regulas piemērošanai ir tas, ka atbalsts nepārsniedz de minimis maksimālo augšējo robežu trīs gadu periodā.

Tiesai jāvērtē, vai dīķsaimniecības, kas atrodas Natura 2000 teritorijās un dīķsaimniecības, kas atrodas ārpus šīm teritorijām, ir vienādos un salīdzināmos apstākļos. Īpaši aizsargājamām dabas teritorijām ir raksturīgs ievērojami lielāks īpaši aizsargājamo nemedījamo un migrējošo putnu sugu un to īpatņu skaits. Minētais rada lielākus zaudējumus dīķsaimniecībām, kas atrodas Natura 2000 teritorijās, salīdzinājumā ar dīķsaimniecībām ārpus Natura 2000 teritorijām. Piemērojot vienādu di minimis ierobežojumu strīdus kompensācijas izmaksām, netika ievēroti atšķirīgie apstākļi dažādās teritorijās.

Šo atšķirību nosaka likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" un uz šī likuma pamata izdotās tiesību normas.

Pretrunas ar Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. un 105.pantu, kā arī ar Konkurences likumu nebūtu radušās, ja atbildīgās institūcijas būtu veikušas paziņošanas procedūru Eiropas Komisijai. Atbildīgā institūcija, neveicot minēto procedūru, ir radījusi pieteicējai būtisku tiesību aizskārumu.

[5.4] Eiropas Savienībā di minimis atbalsts netiek uzskatīts par konkurenci kropļojošu, tajā gadījumā, ja vienam vienotam uzņēmumam atbalsta summa nepārsniedz 30 000 euro trīs fiskālo gadu periodā. Tātad pēc vienotas metodikas aprēķinot zaudējumus, kas jākompensē, lielākam uzņēmumam tie nebūs vairāk kā 30 000 euro, bet mazākiem uzņēmumiem šī summa būs mazāka. Visi uzņēmumi saņems noteikto atbalstu 100 procentu apmērā un tas netiek uzskatīts par konkurenci kropļojošu. Savukārt ja, pēc vienotas metodikas aprēķinot zaudējumus vienam uzņēmumam, tie tiek kompensēti 10 procentu apmērā, bet citam 100 procentu apmērā, tad to nevar uzskatīt par brīvas, godīgas un vienlīdzīgas konkurences nodrošināšanu starp akvakultūras uzņēmumiem.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – ministrija) 2020.gada 28.februāra vēstulē Nr.1-17/1819 norādīja, ka noteikumu Nr.353 izstrādes laikā netika paredzēts, ka aprēķinātās kompensācijas sasniegs lielus apmērus. Tāpat, ņemot vērā, ka normatīvo aktu saskaņošanas ar Eiropas Komisiju ir laikietilpīgs process, ministrijas nostāja bija piemērot de minimis atbalsta shēmas nosacījumus. No vēstulē teiktā pieteicēja secina, ka ministrija ir izvēlējusies vienkāršāko, bet ne pareizo valsts atbalsta shēmu. Uz minēto norāda jaunu noteikumu izstrādāšana, kas vēl nav spēkā, bet kam Eiropas Komisija jau ir devusi akceptu. Vēstulē ministrija norāda arī uz to, ka izstrādātā metodika zaudējumu noteikšanai, kas ietverta noteikumos Nr.353, nav objektīva. Zaudējumi noteikti, nenovērtējot būtisko postījumu. Savukārt vērtējot likumā noteikto, ministrijai bija jāizstrādā metodika zaudējumu aprēķināšanai par nodarītajiem būtiskajiem postījumiem.

[5.5] Ministrijas darbība, izstrādājot sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumu, radījusi faktiskas sekas, kuru rezultātā pieteicējai radies būtisks tiesību aizskārums – aprēķinātās kompensācijas neizmaksāšana, kaut gan ir ievēroti visi tās saņemšanas nosacījumi.

[6] Paskaidrojumā par apelācijas sūdzību pārvalde norādīja, ka tā nav pamatota. Pieteicēja nav apšaubījusi, ka pārvalde pārsūdzēto lēmumu pieņēmusi saskaņā ar noteikumiem Nr.353.

Noteikumu Nr.353 39.punkts satur nepārprotamu norādi uz Atbalsta regulā ietvertajiem noteikumiem attiecībā uz maksimālo de minimis atbalsta apmēru. No noteikumu Nr.353 39.punkta un tā apakšpunktu (39.1., 39.2.) regulējuma nepārprotami izriet, ka tiesību normas izdevējs (Ministru kabinets) saskaņā ar Sugu un biotopu aizsardzības likuma 10.panta pirmo daļu noteikto kompensāciju ir atzinis par tādu, uz kuru ir attiecināma Atbalsta regula, tādējādi atzīstot to par valsts atbalstu Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punkta izpratnē un neuzskatot, ka uz to ir attiecināmi kādi izņēmumi.

Arī Ministru kabineta 2015.gada 29.septembra noteikumu Nr.558 „De minimis atbalsta uzskaites un piešķiršanas kārtība zvejniecības un akvakultūras nozarē" (turpmāk – noteikumi Nr.558) 8.punkts noteica, ka de minimis atbalsta apmērs nedrīkst pārsniegt Atbalsta regulas 3.panta 2. un 3.punktā noteikto summu. Savukārt noteikumu Nr.558 14.punkts paredz, ka atbalsta sniedzējs, pamatojoties uz de minimis atbalsta pretendenta iesniegumā norādīto informāciju un elektroniskās pieteikšanās sistēmā pieejamo informāciju, nosaka piešķiramā de minimis atbalsta apmēru. Ja atbalsta sniedzējs konstatē, ka piešķiramais de minimis atbalsts pārsniegtu Atbalsta regulas 3.panta 2. un 3.punktā noteikto de minimis atbalsta apmēru vai 5.panta 3.punktā noteiktajā atbalsta kumulēšanas gadījumā pārsniegtu attiecīgo maksimālo atbalsta intensitāti vai atbalsta summu, tas atbalstu nepiešķir.

[7] Eiropas Savienības Tiesa 2022.gada 27.janvārī spriedumā „SĀTIŅI-S" lietā C-238/20 (turpmāk – spriedums lietā C-238/20) atzina, ka Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 17.pants, kas garantē tiesības uz taisnīgu kompensāciju par īpašuma tiesību atņemšanu, pieļauj, ka kompensācija, ko dalībvalsts ir piešķīrusi par zaudējumiem, kuri komersantam ir radušies savvaļas putnu aizsardzības pasākumu dēļ, ir ievērojami mazāka nekā faktiski radušies zaudējumi. Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šī kompensācija rada priekšrocību, kura var būt „valsts atbalsts" šās tiesību normas izpratnē, ja ir izpildīti pārējie kvalificējošie noteikumi. Atbalsta regulas 3.panta 2.punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, ja kompensācija atbilst iepriekš minētajiem noteikumiem, šai kompensācijai ir piemērojams de minimis atbalsta ierobežojums 30 000 euro apmērā.

[8] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 1.februāra lēmumu tiesvedība lietā atjaunota, un pārvalde sniedza

papildu paskaidrojumu lietā, norādot, ka Eiropas Savienības Tiesas spriedumā lietā C-238/20 norādīts, ka attiecīgajā situācijā jāpiemēro Atbalsta regula un tās 3.panta 2.punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, ja strīdus kompensācija atbilst Līguma 107.panta 1.punktā paredzētajiem nosacījumiem, šai strīdus kompensācijai ir piemērojams minētā 3.panta 2.punktā paredzētais de minimis atbalsta ierobežojums 30 000 euro apmērā.

Līdz ar to pārvalde, konstatējot, ka pieteicēja jau ir saņēmusi de minimis atbalstu 30 000 euro apmērā (atbalsts izmaksāts 2017.gadā), pamatoti lēma, ka papildu atbalsts netiek piešķirts.

Motīvu daļa

[9] Pārbaudījusi lietas materiālus un novērtējusi tos kopsakarā ar lietas dalībnieku argumentiem, apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējas apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[10] Sugu un biotopu aizsardzības likuma 10.panta pirmā daļa noteic, ka zemes īpašniekam vai lietotājam ir tiesības saņemt no valsts budžetā šim mērķim paredzētajiem līdzekļiem kompensāciju par īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem Ministru kabineta noteiktajā apmērā, ja viņš ir veicis nepieciešamos aizsardzības pasākumus un, izmantojot savas zināšanas, prasmes un praktiskās iespējas, ir ieviesis saudzīgas ekoloģiskās metodes, lai zaudējumus novērstu vai samazinātu.

Lietā ir strīds par to, vai minētā kompensācija ir uzskatāma par valsts atbalstu un vai tas, ka izmaksājamās kompensācijas apmērs ir ierobežots, rada nepamatotu pieteicējas īpašuma tiesību aizskārumu.

[11] No Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta un Eiropas Komisijas paziņojuma par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punkta izriet, ka kompensācija ir saimniecisks labums (ekonomiska priekšrocība), ko uzņēmums nebūtu varējis gūt parastos tirgus apstākļos, tas ir, bez valsts iejaukšanās, un uzņēmuma finansiālais stāvoklis kompensācijas saņemšanas rezultātā uzlabojas, salīdzinot ar finansiālo stāvokli situācijā, ja kompensācija netiktu piešķirta. Atbilstoši Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 2.punktam par valsts atbalstu, kas ir saderīgs ar iekšējo tirgu, uzskatāms arī tāds kompensējoša rakstura atbalsts, ko sniedz, lai novērstu kaitējumu, ko nodarījušas dabas katastrofas vai ārkārtēji notikumi. Šā iemesla dēļ strīdus kompensācija vēl jo vairāk ir aplūkojama kā valsts atbalsts, jo nemedījamo putnu sugu izplatība vai migrēšana akvakultūras uzņēmuma teritorijā nav pielīdzināma dabas katastrofai vai ārkārtējam notikumam un tādējādi valsts piešķirtajai kompensācijai par nemedījamo putnu sugu postījumiem akvakultūrai ir krietni lielākas iespējas rezultēties ekonomiskā priekšrocībā. Arī Eiropas Komisija ir atzinusi, ka kompensācija par īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem postījumiem ir valsts atbalsts.

Tādējādi strīdus kompensācija atbilst valsts atbalsta pazīmēm. Sugu un biotopu aizsardzības likuma 10.panta pirmajā daļā paredzētā kompensācija ir valsts atbalsts.

[12] Valsts atbalsta jēdzienu un to, kāds valsts atbalsts ir uzskatāms par nesaderīgu ar iekšējo tirgu un kāds – par saderīgu, noteic Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.pants. Šajā pantā ietvertās tiesību normas citstarp noteic, ka ar iekšējo tirgu nav saderīgs nekāds atbalsts, ko piešķir dalībvalstis vai ko jebkādā citā veidā piešķir no valsts līdzekļiem un kas rada vai draud radīt konkurences izkropļojumus, dodot priekšroku konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai, ciktāl tāds atbalsts iespaido tirdzniecību starp dalībvalstīm. Savukārt ar iekšējo tirgu citstarp ir saderīgs atbalsts, ko sniedz, lai novērstu kaitējumu, ko nodarījušas dabas katastrofas vai ārkārtēji notikumi.

Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi, ka par valsts atbalstu ir pamats runāt tad, ja ir notikusi valsts intervence vai intervence, izmantojot valsts līdzekļus, šī intervence var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm, tā sniedz selektīvu priekšrocību tā saņēmējam un atbalsta pasākums ir tāds, ar ko tiek izkropļota konkurence vai tiek radīti draudi to izkropļot (sprieduma lietā C-238/20 39.punkts un tajā minētā judikatūra).

Eiropas Savienības Tiesa atzina, ka par valsts atbalstu uzskata visu veidu intervences pasākumus, kuri ir uzskatāmi par tādu ekonomisko priekšrocību, ko saņēmējs uzņēmums parastos tirgus apstākļos nebūtu varējis gūt. Turklāt valsts intervences pasākumi netiek nošķirti atkarībā no to cēloņiem vai mērķiem, bet gan definēti atkarībā no to sekām, un piešķirtās priekšrocības var izrietēt arī no darbībām, ar kurām dažādos veidos tiek atvieglots slogs, kas parasti ir jāsedz no uzņēmuma budžeta. Tādējādi ar valsts pasākumu piešķirtas priekšrocības esamību neatspēko šāda pasākuma kompensējošais raksturs tāpēc vien, ka tā mērķis ir novērst zaudējumus, kas uzņēmējam radušies, pildot pienākumu, kurš izriet no Eiropas Savienības tiesiskā regulējuma, vai kompensēt šādam uzņēmējam zaudējumus, kas tā uzņēmumam, veicot parasto saimniecisko darbību, ir radušies, norisinoties dabas parādībām. Eiropas Savienības Tiesa uzsvērusi, ka izmaksas, kas ir saistītas ar tādu tiesību aktos noteiktu pienākumu izpildi, kuru mērķis ir aizsargāt vidi, it īpaši aizsargāt savvaļas dzīvniekus, un ar to zaudējumu segšanu, ko dzīvnieki varētu radīt tādam akvakultūras nozares uzņēmumam, ir uzskatāmas par parastajām šāda uzņēmuma darbības izmaksām. Tādējādi kompensācijas piešķiršana par zaudējumiem, ko uzņēmumam ir nodarījuši aizsargājami dzīvnieki, ir saimnieciska priekšrocība, uz kuras saņemšanu attiecīgais uzņēmums principā nevar pretendēt parastos tirgus apstākļos.

Ievērojot minēto, tas, ka ar kompensāciju tiek atlīdzināt dzīvnieku (putnu) nodarītie zaudējumi, neliedz šādu kompensāciju uzskatīt par ekonomisku priekšrocību valsts atbalsta izpratnē. Tāpat tas, ka kompensācijai ir zaudējumu atlīdzināšanas raksturs, nav pamats uzskatīt, ka kompensācijas piešķiršana neuzlabo uzņēmuma finansiālo stāvokli. Ir pašsaprotami, ka uzņēmums, saņemot kompensāciju, ir labākā finansiālā situācijā nekā tad, ja šāda kompensācija netiktu

saņemta (sk. Senāta 2022.gada 29.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-133/2022 7.–10.punktu).

[13] Lietā ir strīds par to, vai pieteicējai, kurai radušies zaudējumi saistībā ar savvaļas putnu aizsardzības pasākumiem, ir tiesības saņemt lielāku kompensāciju, nekā noteikts Atbalsta regulas 3.panta 2.punktā. Atbildi uz strīdus jautājumu ir devusi Eiropas Savienības Tiesa spriedumā lietā C-238/20, atbildot uz Senāta uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem identiskā pieteicējas lietā (par kompensācijas saņemšanu tajā pašā triju fiskālo gadu periodā, kad pieteicēja jau bija saņēmusi maksimāli pieļaujamo de minimis atbalsta apmēru).

Eiropas Savienības Tiesa sprieduma 33.–36.punktā norādīja, ka tiesību uz īpašumu izmantošanai var tikt noteikti ierobežojumi, lai sasniegtu leģitīmus sabiedrības intereses aizsargājošus mērķus. Vides aizsardzība ir viens no šādiem mērķiem un var attaisnot tiesību uz īpašumu izmantošanas ierobežojumu. Tomēr ierobežojums nevar būt nesamērīgs, tas nevar apdraudēt tiesības pēc būtības. Dalībvalstis, ievērojot Eiropas Savienības tiesības, var atzīt par lietderīgu izmaksāt daļēju vai pilnīgu kompensāciju to zemesgabalu īpašniekiem, uz kuriem attiecas attiecīgie aizsardzības pasākumi. Vienlaikus Eiropas Savienības Tiesa secināja, ka tai nešķiet, ka ir nesamērīgs un nepieņemams ierobežojums – tādi pasākumi kā konkrētajā lietā, kas pieņemti vides aizsardzības mērķiem un kas nevis liedz veikt akvakultūras darbības, bet tikai paredz to veikšanas noteikumus, lai nepieļautu vides interešu apdraudējumu –, situācijā, kad nepastāv kompensācija attiecīgajiem īpašniekiem. Šāds ierobežojums nav tāds, kurš apdraud tiesību uz īpašumu būtību.

[14] Ievērojot minēto, izskatāmajā lietā tiesai ir jāpārliecinās par tiesību ierobežojuma tiesiskumu un samērīgumu.

Pārbaudot pirmās instances tiesas sprieduma saturu, apgabaltiesa secina, ka tiesa ir pareizi izvērtējusi pieteicējas tiesību ierobežojuma tiesiskumu.

Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa ir pareizi konstatējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, pareizi interpretējusi un piemērojusi tiesību normas, spriedumā ietvertā argumentācija ir pareiza, tādēļ Administratīvā apgabaltiesa, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu, pievienojas pirmās instances tiesas spriedumā ietvertajai motivācijai un atkārtoti tos pašus argumentus nenorāda.

[15] Pieteicēja ir saņēmusi de minimis atbalsta summu triju fiskālo gadu periodā. Valstij nav pienākuma nodrošināt, lai komersants gūtu pēc iespējas lielāku ekonomisku labumu vai neciestu zaudējumus.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka kompensācija par aizsargājamo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem ietilpst Satversmes 105.pantā minētā jēdziena „īpašums" saturā, lemjot par iepriekš piešķirto tiesību atņemšanu situācijā, kad zemes īpašniekiem vispār liegtas tiesības saņemt kompensāciju.

Apgabaltiesa atzīst, ka tiesiskais regulējums liedz pieteicējai šajā lietā piešķirt kompensāciju, bet tas nerada nesamērīgu pieteicējas Satversmes 105.pantā paredzēto tiesību aizskārumu. Tiesību normas nav paredzējušas tiesības uz zaudējumu kompensāciju par aizsargājamo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem pilnā apmērā, un personas tiesības izmantot savu īpašumu tā, lai gūtu pēc iespējas lielāku ekonomisko labumu, nenozīmē, ka valstij būtu pienākums subsidēt kādu komercdarbības veidu, lai nodrošinātu, ka attiecīgie komersanti gūst pēc iespējas lielāku ekonomisko labumu vai neciestu zaudējumus (Satversmes tiesas 2015.gada 8.decembra sprieduma lietā Nr.2015-07-03 12.2.punkts).

[16] Senāts ir norādījis, ka jāņem vērā, ka pieteicējas prasījums nav par iepriekš piešķirto tiesību uz kompensāciju atgūšanu vai atbrīvošanu no kaut kāda ar normatīvo aktu noteikta komersanta īpašuma tiesību ierobežojuma. Prasījuma mērķis ir saņemt papildu finansējumu par zaudējumiem, kas radušies dzīvnieku nodarīto postījumu dēļ. Proti, pieteicēja vēlas iegūt papildu tiesības (status quo plus), nevis vēlas, lai tiktu samazināts ierobežojums (status quo minus). Ar atteikumu piešķirt atlīdzinājumu, pieteicējas stāvoklis nav pasliktinājies, bet palicis nemainīgs (status quo).

Tādējādi šajā lietā nav piemērojama klasiskā pamattiesību ierobežošanas shēma, kad tiek lemts, vai pamattiesībām vai brīvībām uzliktais ierobežojums ir samazināms vai atceļams. Lietā faktiski ir jālemj, vai ar nelabvēlīgajām sekām, kas radušās pieteicējai, pieteicējai ir jātiek galā pašai, vai arī sabiedrībai ar papildu finansējumu jāpiedalās šo seku mazināšanā (sk. Senāta 2022.gada 19.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-79/2022 9.punktu).

[17] Komercdarbība ir saistīta ar dažādiem riskiem, kurus komersantam, pirms pievērsties konkrētam komercdarbības veidam, ir jāapsver un ar to jārēķinās. Ja komersants ir nolēmis nodarboties ar zivsaimniecību, viņam jārēķinās ar dažādu floras un faunas ietekmi, un viņš nevar prasīt, lai valsts daļēji vai pilnībā kompensētu zaudējumus, kas šās ietekmes dēļ radušies. Tas ir valsts lēmējinstitūciju ziņā, vai un cik lielā mērā tiesību normu ietvaros atbalstīt savus komersantus.

Arī ģenerāladvokāts A.Ranta (Rantos) secinājumu, kurus viņš sniedzis Eiropas Savienības Tiesai lietā C-238/20, 41.punktā vērsis uzmanību, ka izmaksas, kas saistītas ar obligātu vides aizsardzības noteikumu ievērošanu, ir parastās uzņēmuma darbības izmaksas akvakultūras nozarē.

Turklāt pienākumi, kas izriet it īpaši no Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (2009.gada 30.novembris) par savvaļas putnu aizsardzību piemērošanas, ir tikai netiešs pieteicējas norādīto zaudējumu cēlonis, jo tiešais šo zaudējumu cēlonis ir aizsargājamo putnu migrācija. Lai gan direktīvā ir aizliegta šo dzīvnieku nogalināšana, šis ārkārtas līdzeklis ir tikai viens no paredzamajiem pasākumiem – un, iespējams, ne pats efektīvākais –, lai aizsargātu audzēto zivju krājumus (turpat, 10.punkts).

[18] Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā vairākkārt atzīts, ka vides aizsardzības politika, kur sabiedrības vispārējās

intereses ir noteicošās, valstij piešķir lielāku rīcības brīvību nekā jautājumos, kas skar pilsoniskās tiesības. Īstenojot šo politiku, valsts var regulēt īpašuma izmantošanu, un tai nav pienākuma vienmēr paredzēt kompensāciju situācijās, kas ietilpst īpašuma izmantošanas sfērā. Ja kāds pasākums attiecas uz īpašuma izmantošanas kontroli, kompensācijas regulējuma trūkums ir faktors, kas jāņem vērā, nosakot, vai ir panākts taisnīgs līdzsvars, bet tas pats par sevi nav pietiekams, lai uzskatītu, ka ir pieļauts Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību konvencijas 1.protokola 1.panta (garantē tiesības uz īpašumu) pārkāpums (Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2018.gada 8.oktobra spriedums lietā „O'Sullivan McCartny Mussel Development LTD v. Ireland", iesnieguma Nr.44460/16, 124.punkts).

Senāts norādījis, ka gadījumā, kad zaudējumi pieteicējai daļēji tika kompensēti (de minimis atbalsta apmērā), nav pamata domāt, ka papildu kompensācijas nepiešķiršana būtu nesamērīga un netaisnīga (turpat, 11.punkts, Senāta 2022.gada 209.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA–133/2022 18.punkts).

[19] Lietā arī nav konstatējams vienlīdzības principa pārkāpums, jo tiem uzņēmumiem, kuru aprēķinātie zaudējumi iekļaujas de minimis atbalsta maksimālajā apmērā, tiek atlīdzināti zaudējumi pilnā apmērā.

Aprēķinot kompensācijas apmēru, tiek ņemta vērā dīķu platība, tādējādi pastāv zināma kompensācijas apmēra korelācija atkarībā no uzņēmuma lieluma. Tomēr tas nenozīmē, ka kompensācijas aprobežošana ar de minimis atbalsta maksimāli pieļaujamo apmēru rada netaisnīgi atšķirīgu attieksmi attiecībā pret lielākiem uzņēmumiem, kuriem ir vairāk dīķu. Izskatāmajā lietā piemērojamais tiesiskais regulējums paredz vienlīdzīgu iespēju visiem konkrētās nozares uzņēmumiem, kas izpilda noteiktus nosacījumus, saņemt kompensāciju, nepārsniedzot de minimis atbalsta maksimālo apmēru. Tas nozīmē, ka komersanti varēja rēķināties ar šādu kompensāciju un ņemt to vērā, izsverot, kādā apmērā tie vēlas nodarboties ar saimniecisko darbību, apzinoties, ka lielākas dīķu platības pašsaprotami nozīmē, ka putni nodara lielāka apmēra postījumus. Šādos apstākļos nav saskatāms, ka tas, ka tiem uzņēmumiem, kuriem nodarīto postījumu apmērs pārsniedz kompensācijas maksimāli pieļaujamo apmēru, netiek atlīdzināti visi zaudējumi, būtu netaisnīgi. Putnu nodarītie postījumi ir dabisks risks, ar ko jārēķinās akvakultūras nozares uzņēmējiem, un valstij nav pienākuma tos atbrīvot no šī riska, sedzot visus zaudējumus (sk. Senāta 2022.gada 209.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA–133/2022 19.punktu).

[20] Šādos apstākļos pieteikuma apmierināšanai nav pamata, jo pārsūdzētais lēmums ir tiesisks. Apgabaltiesai nav pamata uzskatīt, ka lietā konstatētajos faktiskajos un tiesiskajos apstākļos papildu kompensācijas nepiešķiršana pieteicējai būtu nesamērīga un netaisnīga.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmo daļu, 307. un 309.pantu, 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt SIA „SĀTIŅI-S" pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru SIA „SĀTIŅI-S" tiktu piešķirta kompensācija par īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem akvakultūrai īpašumos /Nosaukums A/ (kadastra Nr./numurs A/) un /Nosaukums B/ (kadastra Nr./numurs B/), zemes vienībās ar kadastra apzīmējumiem /Nosaukums D/; /numurs A/; /numurs C/, kas atrodas Novadnieku pagastā, Saldus novadā.

Spriedumu viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese L.Vīnkalna Tiesnese S.Gintere Tiesnese L.Konošonoka